

УДК 81:39(476)(07)

Л.В. Леванцэвіч

КАНЦЭПТ “РУСАЛКА” Ў МОЎНЫМ КАНТЭКСЦЕ

У кантэксце беларускай мастацкай і публістычнай літаратуры раскрываецца паняціны і сімвальны змест канцэпта “русалка”.

Увага лінгвакультуролагаў засяроджваецца на вывучэнні адметнага ў складзе ментальных адзінак і накіравана на акумулюючае апісанне адрозных семантычных прыкмет канкрэтных культурных канцэптаў. Канцэпт – гэта змест паняцця, якое, паступова развіваючыся, актуалізуе ў маўленні асобныя семантычныя прыкметы, выражая сэнсава-сімвальнае значэнне. Канцэпт заключае ў сабе выразнае вобразнае ўяўленне і згустак асацыяцый і канатацый. Вербальна прадстаўляеца моўнымі адзінкамі розных узроўняў (словам, словазлучэннем, словаўтваральнай парадыгмай, устойлівай адзінкай, сінтаксічнай канструкцыяй, тэкстам). Адным з канцэптаў беларускай моўнай карціны свету з’яўляеца міфалагема *русалка*.

Міфалагема *русалка* ўтворана ад старажытнарускага *rusalіa* ‘язычніцкае свята вясны’, ‘гульні ў гэтае свята’, ‘тыдзень перад Тройцай’, якое запазычана ад лац. *Rosalia* – першапачаткова ‘свята руж’. Міфалагема *русалка* лічыцца даследчыкамі (Т.І. Балдышэўская, У.І. Даль, М. Фасмер, Я.Ф. Карскі, А.М. Весялоўскі) роднаснай са словамі *раса* (русалка – вадзянная дзева, распарадчыца дажджу), *русы*, “*русло*”, *ружса*, *русь*.

Зместавы мінімум канцэпта слова-міфалагемы *русалка* – гэта (у міфалагічнай свядомасці) ‘жанчына з доўгімі распушчанымі валасамі, якая жыве ў вадзе або жыще’ [19, т. 4, с. 728]. Названы канцэпт рэалізуеца, напрыклад, у мастацкай літаратуры. Звычайна мастакі слова ствараюць вобраз русалкі як прыгожай дзяўчыны.

Тады могуць паўстаць у души цені дзівосных малюнкаў, дзівосных падзей, цені наіўных дзіцячых трывненняў. Тады можа здацца, што рассуваеца ціха туман над Дняпром, раздаеца вада і ўсплывае наповерх цудоўнай красы дзяўчына. Яна асцярожна азіраеца, яна, пэўна, хоча выйсці на бераг, каб пагойтацца на гнуткім веци бяроз.

Мо гэта русалка? А мо гэта казачная Дзеўка-Паланянка, што ў моры з сонцам купаеца? [16, с. 149].

Частыя кантэксты, дзе вобраз русалкі з’яўляеца неад’емнай часткай роднай прыроды. Пры гэтым не канкрэтызуеца, што гэта за істоты, адкуль яны бяруцца, як выглядаюць:

Слухаюць [явар і каліна] смехаў русалчыных, // Лопату крылляў начніцы [17, с. 169].

I спявае [салавейка], і ічабеча, // Пакуль месяц ўзыйдзе, // Пакуль тыя русалачкі // З Дняпра грэцца выйдуць [17, с. 375].

Сонцэ ціха скацілася з горкі;
Месяц белы заплаканы съвеціць,
Агледае бахматые зоркі,
Цягне з возера срэбные сеци.
Ў іх русалкі заблуталі косы, –
Рвуць і блутаюць срэбныя ніці;
Ноч плыве над зямлёй, сее росы,
Ноч шапочэ русалкам: “засыніце”... [2, с. 11].
І здаеца, каб даўжэй я

Паўглодаўся, мог бы ўбачыць
І знаёму русалку,
Што тут некалі жыла.
Што ля млына кожным ранкам
Выплывала рваць лілеі,
Потым на зары сушыла
Косы русыя свае [7, с. 104].

З эсэ і апавяданняў Б. Сачанкі і Я. Сіпакова паўстае ўсебакова раскрыты вобраз русалкі: называецца час, калі яна з'яўляецца; месца, дзе яе можна сустрэць; знешні выгляд: звычайна прыгожая маладая дзяўчына, з поўнымі расцвілымі грудзямі, з доўтімі распушчанымі валасамі; станоўчыя і адмоўныя дзеянні-функцыі, якія выконвае русалка: весела смяяецца, прыгожа спявае, заманьвае ў воду хлопцаў, блытае сеци рыбакоў, апыляе збажыну ў квецень.

Русалкі, якіх выпусціў з вады гаспадар ракі – вадзянік, – гуталіся на галінах дрэў, бегалі па жыце, прыгожа спявалі, весела смяяліся. Хлопцы ды і мужчыны баяліся іх – яны ведалі, што русалкі могуць зацягнуць таго, хто спадабаецца, на дно ракі і там заказытаць да смерці. З гэтай прычыны ў русальны тыдзень ніхто не купаўся ў рацэ, а ўсе лодкі ўсцягвалі на бераг – русалкі ў гэты час гайдають лодкі і часта перакульваюць іх [14, с. 28].

Хрышчэнне сваіх людзей князь задумаў зрабіць якраз на русальным тыдні... З гэтай вады, памяняўши бога, не выйшли трое: лекар-зялейнік Анціпа, якога ўсе ведалі яшчэ як воблакапраганіцеля – яго, кажуць, заказытала русалка... [14, с. 32].

Русалкі з рогу вылівалі на ніву расу. Мы лічылі, што яны гэта каліськія апыляюць на шы каласы ў квецень. Радаваліся мы, радаваліся самі каласы, радаваліся нівы, бо гэта было апладненне – іх шлюбная ўрачыстасць і харашины [15, с. 68].

Баяўся паляшук усё жыццё і русалак. Па народным павер'і, русалкамі становяцца дзяўчата, што памёрлі цнатлівымі на русалчыным тыдні. Русалкі звычайна жывуць у вадзе – у вірах, твані; але, калі зацвітае жыста, яны па расе перабягаюць туды. І там робяць заломы. Весяляцца. Яны зусім голыя, у чым маці нарадзіла, з вяночкамі кветак на галавах. Не дай бог трапіць ім у рукі – заласкаюць, зашлакочуюць. Даўши русалкам пажыць пэўны час у жыце, іх потым, калі жыста спела, праганялі, кідаючы ў жыста сплещеныя з кветак вянкі. Самі дзяўчата, кінуўшы вянкі, уцякалі без аглядкі [13, с. 179].

Русалчын тыдзень. У некаторых вёсках гэтае свята называлі яшчэ і тройцай. Святкавалі русалчын тыдзень тры дні – нядзелью, панядзелак, аўторак. Двор, хату ўпрыгожвалі зялёнымі бярозкамі, галінкамі клёну, ліпы. Дзяўчата, па-святочнаму апрануўшыся, збіраліся ў купкі і спявалі песні. У гэтыя дні нельга было купацца, бо маглі злавіць русалкі і зашлакатаць да смерці [13, с. 166].

Парадыгматычна слова-міфалагема *русалка* звязана з вадзяніком, лесавіком, начніцамі, ведзьмай, таму што ўваходзіць у разрад усялякай нечысці, што пацвярджаетца наступнымі кантэкстамі:

*Сіні мёртвы агонь мігаціць над балотам,
Там танцуе зялёных русалак сям'я,
Вадзянік ішчэрыць зубы гнілія з чаротаў –
Гэта клятая бацькаўшчына мая [3, с. 88].*
*Прытайцца да моху русалка, лясун,
Каня вечнага «піць» не заводзіць;
Пад звон-песню жывучых гусляравых струн
Для ўсіх папараць-кветка ўзыходзіць [6, с. 351].*
...Беларусь, Беларусь –
Край замчышч, курганоў,

*Дзе таяцца страхоці і звод,
Дзе русалкі выходзяць з віроў,
І начніцы вядуць карагод... [18, с. 90].*

Аднак ад начыстай сілы русалка ўсё ж такі адрозніваецца, бо спалучае ў сабе рысы рэальнай жанчыны і начысціка, таму што згодна з народным павер'ем русалкай становілася дзяўчына, якая пайшла з жыцця ад нешчаслівага кахання або памерла да шлюбу.

Некаторыя даследчыкі лічаць, што раздзяленне русалак на добрых і дрэнных адбывалася, верагодна, паралельна з раздзяленнем іх на прыгожых і страшных і супала з прыняццем хрысціянства, калі забараняліся вераванні ў сілы прыроды, у прыродных багоў, забараняліся язычніцкія абрады і рытуалы, ахвярапрынашэнні. У вобразе беларуска-славянскай русалкі можна ўбачыць напластаванні вераванняў розных эпох: матрыярхату, калі на чале роду стаяла жанчына; язычніцкіх культурных традыцый; хрысціянскай рэлігіі з яе непрыняццем мнагабоства.

Русалка як міфічнае істота ўпамінаецца ці даволі падрабязна апісваецца ў прозе (апавяданні, эсэ) і лірычных вершах, якія былі напісаны (ці апублікованы?) на пачатку і напрыканцы XX ст. У мастацкіх творах, напісаных у сярэдзіне ХХ ст., міфалагема русалка звычайна выкарыстоўваецца як характеристычная. З русалкай параўноўваецца прыгожая дзяўчына, радзей жанчына. Пры параўнанні дзяўчыны за аснову бярэцца знешнje падабенства: дзяўчына падобная да прыгожай, зграбнай, з гнуткім станам, з доўгімі русымі валасамі русалкі: «*Русалка! – ледзь не крыкнуў Дабранег і ўжо хацеў кінуцца адсюль прэч. – Зараз іх тыдзень! Яны вісіяць на дрэвах. Гутаюцца. А што, калі яна кінецца ўслед за ім, пачне даганяць? Заказыча! У раку зацягне!*»

Так думаў хлопец, аднак уцякаць не спяшаўся: нешта вельмі знаёмае ўбачыў ён у гэтай русалцы. Нейкі час стаяў, не выяўляючи сябе, прыглядаўся да русалкі, а тады ціха, каб не спалохаць яе, паклікаў: «Галуба?» [14, с. 51]

У аснову некаторых параўнанняў пакладзена падабенства пэўных дзеянняў, рухаў: «...*Трэба па першаму вокліку, пачакаць не можаце*», – менавіта з такімі словамі з-пад прылаўка, быццам бы русалка з марскога віру, вынырнула прадаўшчыца [11].

*Глядзіць, як русалка ў ваду.
– Сагрэць яшчэ чаю?
Я ведаю, што не прыду.
Яна адчувае [10, с. 24].*

Пры параўнанні можа ўлічвацца і месцазнаходжанне русалкі, якая звычайна сядзіць на беразе вадаёма: *Захаваўся толькі фотаздымак сярод маіх дзіцячых фатаграфій. На ім Бэці – як русалка з казак Андэрсэна: сядзіць на камені на беразе мора ў промнях вечаровага сонца. Доўгія светлыя валасы, дружалюбная ўсмешка* [8].

Расліны параўноўваюцца з русалчынай луской, бо русалкі маглі мець і выгляд паўрыбіны: *Раска, як русалчына луска,/ На вадзе ад месяца гарыць* [16, с. 89].

Пры параўнанні расліннага свету падкрэсліваецца знешнje падабенства валасоў русалкі (часта і па колеры) з прырэчнаю травою. Магчыма, тут праяўляюцца і рэшткі міфалагічнага светабачання: валасы – гэта расліны, трава.

Як косы русалак, травінкі-брыжы. / Рыба ў аеры плешицацца. / Глядзі асцярожнай – / Сустрэнеш русалку.../ Цямнеюць сляды на траве.../ Купайла, / Ты казкай у кожнага змалку / Ці, можа, спрадвеку жывеши [12, с. 72].

У моўнай свядомасці носьбітаў беларускай мовы існуюць пэўныя канатацыі, звязаныя з гэтым словам-міфалагемай: русалка – гэта прыгожая, маладая жанчына з доўгімі валасамі і вялікімі грудзямі. Варта адзначыць, што слова-міфалагема русалка часцей ужываецца ў адносінах да дзяўчыны. Адбываецца станоўчая канатацыя: слова,

звязанае з гэтым вобразам, стылістычна кваліфікуеца як “паэтычнае”, “узвышанае”. *Галуба была вельмі прыгожая. Яе падчас ігрышчаў абіралі то русалкаю, то кустом...* [14, с. 38].

Пакінуў мяне мой ненаглядны, праз благіх людзей адрокся свае Русалачкі з васільковымі вачамі [17, с. 336].

[Зоська] (Кладзе на галаву вянок) Цяпер, якраз, буду русалка. *Бо такі ж русалкай ён мяне сваёй заве* [17, с. 336].

У паэтычным кантэксце ў вобразе русалкі можа прыходзіць муз:

*Яна прыходзіла таемна, то дзяўчынкай,
То нёманскай русалкай у пакой,
Звінела жаўруком, то чарацінкай,
Да скроні дакраналася рукой,
Нябачанаю, тонкай і гарачай,
Кранала струны чулае душы,
Прапорчыла натхненне і удачы,
Ласкава паўтараючы: “Піши”* [18, с. 113].

Аналіз сінтагматычных сувязей дазваляе выявіць функцыі русалкі, а таксама асацыяцыі і канатацыі, якія ўзнікаюць у сувязі з вобразам русалкі: *глядзіць, як русалка ў ваду; слухаць смехаў русалчыных; русалкі з рога вылівалі расу; [русалка] прыгажуня маладая; русалкі выходзяць з віроў; стройная дзяўчына; прыгожы гібкі стан, а вочы – нібы зоркі, а валасы – нібы травы шаўковы пук; яны былі вясёлыя; доўгія і густыя валасы яе былі распушчаны; поўныя, налітые грудзі.*

Прыгажосць і абаяльнасць русалкі, здольнасць яе выдатна трymацца ў вадзе далі падставы аўтарам-пабліцыстам парадуноваць беларускую спартсменку Аляксандру Герасіменю з русалкай. У беларускіх газетах за 2006 год (“Звязда”, “Беларусь сегодня”, “Советская Белоруссия”) у публікацыях на спартыўную тэму яна называецца беларускай русалкай: *Аляксандра Герасіменя апраўдала статус лідара зборнай. На кантынентальным першынстве па водных відах спорту беларуская “русалка” здабыла сярэбранны медаль на дыстанцыі 50 метраў на спіне* [4].

Выдатныя творы напісаны пра русалку беларускімі паэтамі і празаікамі. У аснову сюжэтаў пакладзены павер’і пра русалку: Я. Баршчэўскі “Русалка-спакусніца”, А. Міцкевіч “Свіцязянка”, “Рыбка”, М. Багдановіч “Русалка”, К. Буйло “Кветка папараці”, Я. Купала “Русалка”, “Сон на кургане”, З. Бядуля “На прадвесні”, М. Чарот “Русалка”, Г. Ланеўская “Астравы: падарожжа наўпрост. Калі я была рыбкай”, Я. Сіпакоў “Русалка”, М. Аляхновіч “Начлежны агонь”. Вобраз русалкі прысутнічае ў творах такіх беларускіх паэтаў і празаікаў, як М. Танк, В. Зуёнак, А. Дудар, Б. Сачанка, У. Жылка, Р. Барадулін, У. Някляеў, Л. Вольскі, М. Пракаповіч і інш. Дзякуючы творчасці А. Міцкевіча, русалка набыла на Беларусі паэтычную назуву – свіцязянка.

Вядомыя беларускамоўныя пераклады твораў пра русалку з іншых моў. З польскай мовы Ірынай Багдановіч перакладзена паэма Зосі Манькоўскай “Вечарніца”. Са славенскай мовы Ніл Гілевіч пераклаў верш Отана Жупанчыча “Белакраньская нявеста”. З украінскай мовы Таццяна Урублеўская пераклала апавяданне братоў Капранавых “Русалка”.

Артур Зельскі апрацаваў і надрукаваў “Паданне пра свіслацкую русалку”.

З русалкай звязана і паданне “Сіні калодзеж”, надрукаванае У.Ф. Кудзельскім (Рассказы о воде: белорусские крыницы, 1981 г.) і Э.М. Зайкоўскім (Жыватворныя крыніцы Беларусі, 2001 г.).

Ствараюць вобраз русалкі не толькі мастакі слова, але і скульптары. Вядомая ўсяму свету капенгагенская русалка даўно ўжо стала сімвалам дацкай сталіцы. Яна сумуе на валуне ў чаканні казачнага прынца. Паколькі мадэллю для скульптуры стала

славутая балерына, то ў яе ёсць і канкрэтнае імя – Элін Эрыксен. Ёсць русалка і ў Швейцарыі, яна знаходзіцца непадалёку ад Жэневы і завецца "Сірэна возера Леман". Свая, чарнаморская, русалка ёсць у Гурзуфе, але гэта герайня ўжо іншай, крымскай легенды. Бронзавая скульптура русалкі ў замковым парку Радзівілаў у Нясвіжы. Нядаўна з'явілася і брэсцкая русалка ў парку адпачынку. Беларускія скульптары таксама ствараюць русалак: *У маі Мікола [Скляр] удзельнічаў у пленэры на тэму вады ў горадзе Драўна і пакінуў там русалку з рыбай як каралеву Драву* [9, с. 14].

Апошнім часам да вобраза русалкі сталі звязтацца не толькі пісьменікі: рэжысёры здымаюць фільмы і ставяць п'есы, мастакі малююць карціны, дызайнеры ствараюць фасоны сукенак, работнікі рэкламы часта выкарыстоўваюць вобраз у рэкламе тавару.

Рэжысёр У. Савіцкі адыходзіць ад традыцыйнай пастаноўкі Купалавай п'есы і ўводзіць у дзею русалак: *Паралельны свет класіка [Я. Купалы] з русалкамі, прывідамі і ценямі знайшоў дастойнае ўвасабленне на сцэне. Я [рэжысёр У. Савіцкі] вырашыў адысці ад клішэ, таму нават свята Купалле ў спектаклі не такое, да якога мы прывыкли. Менавіта таму прывіды, цені, русалкі – усё незямное, нерэальнае знайшло месца на сцэне* [1, с. 52–53].

На Берлінскі кінафестываль 2007 г. расійскі рэжысёр Ганна Мелікян прадстаўляла рамантычную меладраму "Русалка". Галоўная герайня фільма нарадзілася на беразе мора і, як міфічная істота, валодала незвычайнімі здольнасцямі: задуманыя ёю жаданні, добрыя ці благія, збываліся. Яна магла прадбачыць падзеі.

Говорачы пра тэатр, яго станаўленне на Беларусі, Н. Янушкевіч (артыкул "Ад русалля да "Ідылі") расказвае пра "русаллі", якія сяяцаваліся беларусамі падчас провадаў русалкі на сёмушным тыдні. Тэатр – гэта асаблівы від прасторава-часавага мастацтва, які перадае якую-небудзь падзею так, як гэта магло быт адыбывацца ў жыцці.

Адным з галоўных элементаў тэатральнага мастацтва з'яўляецца гульня. Тэатр і ўзнік з ігрышчаў і абрадаў першынтынных народаў. Так, да нашага часу захаваліся звесткі аб мініяцюрах язычніцкага дзеяства крывічоў – русаллях, якія знаменавалі сабой пераход ад вясны да лета і звязваліся з "урадлівасцю палёў", маленнем пра дождж і нараджэннем новых калоссяў". Дзеючымі асобамі тут былі русалец-верхавод (ён пачынаў і вёў свята), музыканты, якія ігралі на невялікім барабане і жалейках. Галоўным жа персанажам дзеяства з'яўлялася русалка-віла – дзяўчына ў белай кашулі з доўгімі рукавамі. Танец русалкі-вілы, кульминацыя свята, непасрэдна звязваўся з абрацам: калі віла ўздымала рукі ўгору – прасіла дажджу; апускала ўніз, водзячы рукамі-крыламі над зямлёй, – апяляла яе. Элементы абрацу адбываліся ў строгай паслядоўнасці і, як бачым, сапраўды нагадвалі тэатральнае дзеяства [20, с. 24–31].

Міфалагема русалка выконвае намінатыўную функцыю. Імя-назыву "Русалка" набылі самыя розныя прадметы і ўстановы, якія, здавалася б, часам не маюць ніякага дачынення да русалкі. Гэта: кніжны магазін у Варшаве, трохмесная вёславая лодка, парфюмерная вада La Fille de Mer з серыі кіслароднай касметыкі FABERLIC, стыль вясельнай сукенкі (контуры вясельнай сукенкі: абліягае цела ад грудзей да каленяў, а ніжэй распускаецца ў прасторную спадніцу), прыморскія гасцініцы, турыстычныя агенцтвы, парыкі (мяккія, чорныя, доўгія валасы), дызайнерскі набор для творчасці.

Мастакі стваралі і ствараюць вобразы русалак на сваіх палотнах: С. Патапава "Русалка", К. Макоўскі "Русалкі", І. Крамскі "Русалкі", Б. Альшанскі "Берагіня" і інш.

Беларускі бард В. Арцюшкевіч напісаў песню "Русалка-Таццяна". Да гэтага часу не сыходзіць са сцэны опера А. Даргамыжскага "Русалка": вельмі цікава, шчыра, сардэчна спявае [Соф'я Друкер] партыю Наташи з оперы А. Даргамыжскага "Русалка" [5]. З замілаваннем слухаеца лібрэта "Русалкі" А. Дворжака, Я. Квапіла.

Час ад часу ў прэсе з'яўляецца інфармацыя, што знайдзена русалка. З 2006 па 2007 гг. яе знаходзілі на Сейшэльскіх астравах каля вёскі Дэрош, у Азове, у амерыканскім штаце Фларыда, у Днястры, на Атлантычным узбярэжжы.

Магчыма, адзіная адмоўная канатацыя слова-міфалагемы русалка прайяўляецца ў назве хваробы – “сіндром русалкі”, ці сірэнамелія (дзіця, якое нарадзілася са зрослымі нагамі, называють “маленькая русалка”).

Важнасць канцепта русалка ў беларускай моўнай карціне свету пацвярджаеца і колькасцю аднакарэнных слоў: русы, русь, ружа, раса, рось, росны, росны ладан, “русло”.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. Беларусь. – 2007. – № 8. – С. 52–53.
2. Богдановіч, М. Вянок : кніжка выбраных вершоў / М. Богдановіч. – Вільня : Друкарня Марціна Кухты, 1913. – 117 с.
3. Дудар, А. Выбраныя творы / А. Дудар. – Мінск : Дзяржаўнае выд-ва БССР, 1959. – 127 с.
4. Звязда. – 2006. – 10 жніўня.
5. Культура. – 2008. – 25 красавіка.
6. Купала, Я. Выбраныя творы / Я. Купала ; уклад. У. Гніламёдава, А. Шамякінай. – Мінск : Беларус. кнігазбор, 2002. – 640 с.
7. Мой родны кут. Мой край родной / склад. У. А. Начэўны (Ночевный) – Мінск : Беларусь : Mast. літ., 1987. – 139 с.
8. Народная газета. – 2007. – 29 чэрвеня.
9. Наша вера. – 2007. – № 1 (39). – С. 14–15.
10. Някляеў, У. Так : кніга паэзіі / У. Някляеў. – Мінск : Mast. літ., 2005. – 135 с.
11. Перамога. – 2007. – 31 кастрычніка.
12. Пракаповіч, М. На кругі свае: вершы і паэма / М. Пракаповіч. – Мінск : Mast. літ., 1986. – 86 с.
13. Сачанка, Б. Вечны кругзварот : аповесці, фантаст. апавяданні : для ст. шк. узросту / Б. Сачанка. – Мінск : Юнацтва, 1989. – 223 с.
14. Сіпакоў, Я. Вечер на даху вагона : апавяданні, эсэ : для сярэд. і ст. шк. узросту / Я. Сіпакоў. – Мінск : Mast. літ., 2003. – 262 с.
15. Сіпакоў, Я. У свята расы / Я. Сіпакоў // Маладосць. – № 12, 2005. – С. 67–75.
16. Слова аб роднай прыродзе : Пісьменнікі і паэты Беларусі аб прыродзе / склад. С.М. Грабчыкаў. – 3-е выд., перапрац. – Мінск : Народная асвета, 1989. – 272 с.
17. Слоўнік мовы Янкі Купалы. У 8 т. Т. 4 : П – С / склад. У.В. Анічэнка [і інш.] ; рэдкал.: В.А. Ляшчынская (гал.рэд.) [і інш.] – Мінск : Беларус. навука, 2002. – 354 с.
18. Сталасць думкі, маладосць душы : зборнік паэзіі / рэдактар-укл. М. Мятліцкі. – Мінск : Mast. літ., 2000. – 350 с.
19. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т. / рэдкал.: К. К. Атраховіч (Кандрат Крапіва) (агульн. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БелСЭ, 1977–1984. – 5 т.
20. Янушкевіч, Н. Па той бок тэатральнай заслоны / Н. Янушкевіч // Пачатковая школа. – 2003. – № 11. – С. 24–31.
21. Душа мая тужлівая : вершы, паэмы / уклад. В. Шніпа. – Мінск : Mast. літ., 2005. – 303 с.

Levantsevich L.V. The Concept of “Mermaid” in the Language Context

The conceptual and symbolic content of the concept of "mermaid" is revealed in Belarusian belles-lettres and publicistic literature.

Матэрыял паступіў у рэдкалегію 08.09.2009